

Kronikk / onsdag

LES MER PÅ db.no/kronikk

E-post - et tvilsomt bevis

KRONIKK

Kjell Thorvaldsen

Gjesteforsker ved Norsk Regnesentral.

Dr. Åsmund Skomedal

Forskningsdirektør Norsk Regnesentral.

UTSKRIFTER av e-post brukes som bevis i og utenfor retten til tross for at det er knyttet stor usikkerhet til ektheten av e-post som bevis. I rettsvesenet ligger byrden på dommeren som skal vurdere elektroniske bevis og det krever at dommeren har kompetanse om egenskapene til elektroniske bevis. Resultatet kan bli at bevisene blir vektlagt feil og dermed kan uriktige rettsavgjørelser treffes.

Media har rettet oppmerksomhet mot snoking i ansattes e-post, f.eks. Rednings-selskapets bruk av e-post som grunnlag for oppsigelser eller andre reaksjoner. Dette kaster også lys over et annet viktig tema, nemlig hvordan e-post og annen elektronisk informasjon blir brukt som bevis i rettsvister.

Norge har implementert e-handelsdirektivet (2000/31/EF) ved e-handelsloven. I tillegg har det i Norge vært et eget regelverksprosjekt, for å sikre at lovgivningen ikke setter grenser for adgangen til elektronisk kommunikasjon med forvaltningen og i forbindelse med avtaleinngåelser. Dette innebærer at e-post er rettslig bindende.

TEKNOLOGI GIR oss store muligheter og sikrer våre verdier. Teknologi kan også misbrukes for å tjene et bestemt formål. Det er positivt at media setter søkelys på bruk av teknologi, teknologiens muligheter og farer, spesielt med hensyn på forfalskning og overvåking. At det i dag foregår tvilsom overvåking og forfalskning ved bruk av teknologi som vi har liten oversikt og kontroll over, er det liten tvil om.

Dagens anvendelse av elektronisk informasjon i retten er i all hovedsak en papirutskrift av e-post og andre elektroniske formater. Egenskapene til elektroniske bevis gjør det mulig å endre eller fabrikere bevis

for å tjene et bestemt formål. Man kan f.eks. lage en e-post, datere den tilbake i tid ved å stille PC-klokka tilbakefor for så å hevde at en e-post ble sendt og opprettet på tidspunktet klokka ble stilt til ved å framlegge en papirutskrift som tilsynelatende viser dette. Teknologisk er dette uproblematisk i dag og det kan være svært vanskelig om ikke umulig å bevise at man faktisk har stilt klokka tilbake i tid.

E-POST KAN OGSÅ endres ubevisst, dvs. det skjer endringer av innhold uten at dette er gjort med vilje. Ektheten til e-post kan være vanskelig å bevise. Som regel er de originale elektroniske dokumentene vanskelig å framskaffe og vanligvis framlegges kopier. I rettslig sammenheng tillates det å framlegge elektroniske bevis nærmest ukritisk med hensyn til bevisets ekthet. E-poster framlegges vanligvis på papir i rettsvesenet. E-post inneholder skjult informasjon, metadata, som tidspunktet den ble sendt, mottatt og endret. I dagens rettspraksis framkommer vanligvis ikke den skjulte informasjonen på papirutskriften, altså bevisdeler. Det vil si at deler av beviset ikke blir framlagt. Vi mener det er et stort behov for kritisk å vurdere bruken av elektroniske bevis som e-post i rettsvesenet.

Når advokater bruker elektroniske bevis eller når dommere vurderer elektroniske bevis, hvordan skal man vektlagge bevisene når det er knyttet så stor usikkerhet til dem?

DET ER FLERE aspekter ved denne problemstillingen vi kjenner for lite til og bruk av elektroniske bevis i rettsvister har virkninger for vår daglige bruk av IT-systemer. Organisasjoner og bedrifter trenger å vite hvordan en skal behandle informasjon som kan bli bevismateriale, når det gjelder hva som slettes og hva som lagres. Hvis noe skal «etterforskes»; hvilke regler, om noen, skal følges? Hvordan skal elektroniske bevis framlegges? For alle disse faser trenger vi et regelverk som dekker juridiske, tekniske og prosedyremessige aspekter i behandlingen av elektroniske bevis.

I tillegg kan man spørre seg om det burde det være krav til IT-kompetanse for å vurdere elektroniske bevis.

Gjennom medlemskap i Cyber Tools On-line Search for Evidence (www.cto-ce.org) og forskningsprosjektet «Elektro-

niske bevis» jobber vi aktivt med problemstillingene nevnt over. Målet er å komme fram til konkrete løsninger.

VI HAR I lengre tid jobbet med problemstillingene nevnt over gjennom stiftelsen CTOSE (Cyber Tools On-line Search for Evidence) i EU. Arbeidet er videreført til konseptet DESTIFOR (Defining Standards in Digital Forensic). Gjennom arbeidet med elektronisk sikkerhet og spor er det tatt fram et forskningsprosjekt, «Elektroniske Bevis», som omhandler problemstillinger knyttet til elektronisk informasjon i juridisk sammenheng. Medias oppmerksomhet angående krav til regler som sikrer bedrifter og ansatte bedre vern mot elektroniske forfalskninger og e-postsnoking er gryende og reflekterer en viktig endring i samfunnet. Rettsapparatet trenger bredere kompetanse og endringer i rettspraksis kan være nødvendig for å hindre bruk av manipulert informasjon. Om dette ikke tas på alvor kan rettssikkerheten om kort tid være vesentlig redusert gjennom effektivisering og bruk av informasjonsteknologi. Prosjektforslaget «Elektroniske Bevis» er i

«I rettslig sammenheng tillates det å framlegge elektroniske bevis nærmest ukritisk med hensyn til bevisets ekthet.»

SNOKING: Det var mye snakk om e-post i forbindelse med bråket rundt Monica Kristensen og Rednings-selskapet. Foto: Torbjørn Grønning

En papirkopi av e-post kan i dag brukes som rettslig bindende bevis. Dette til tross for at det er en enkel sak å endre eller fabrikere slike elektroniske bevis.

oppstartsfasen og tar for seg nevnte problemstillinger, men har, til tross for positiv oppslutning fra myndighetene, framdeles ikke fått noen form for finansiell støtte.

I ARBEIDSRETTSS-tvister, når en ansatt blir sagt opp fra sin stilling, er bevisene som framlegges som regel kopier av elektroniske dokumenter skrevet ut på papir. I det en arbeidstaker blir sagt opp fra sin stilling avskjæres som regel den ansattes tilgang til intranettet og e-post lagret internt hos bedriften. Dette innebærer som regel at arbeidstakeren ikke lenger har tilgang til dokumenter og egen e-post. Mange av bevisene som eventuelt kan avkrefte oppsigelsesgrunnlaget som er framført fra bedriften, er lagret internt på bedriftens servere. Disse bevisene har ikke den ansatte nødvendigvis tilgang til, dermed får han eller hun reelt sett ikke en mulighet til å bevise sin uskyld og en mulig rask terminering av saken. Store og mellomstore bedrifter har som regel erfaring fra arbeidstvister og har advokater som er deres kunder. For en arbeidstaker er dette med få unntak første gang en rettsvist oppstår og følgelig er arbeidstaker veldig avhengig av sin advokat. Arbeidstakers advokat vil representere et engangstilfelle og det er ikke noe etablert kundeforhold mellom advokat og arbeidstaker.

DET KAN I en slik tvist lett oppstå et skjev maktforhold som den sterke part utnytter. Arbeidsgiver framlegger i slike saker utskrift fra dokumenter og e-post som arbeidstaker ikke har tilgang til. Ofte framlegges også svært mye dokumentasjon som har perifer betydning for saken for å tvinge arbeidstaker til å gi seg av økonomiske grunner. Da arbeidstaker ikke har tilgang til dokumentene på bedriftens server kan han eller hun ikke framlegge dokumentasjon som viser et helhetsbilde, ev. oppklarer arbeidsgivers mistanker, mistillit eller misforståelser. Skjevheten i maktforholdet kan medføre at arbeidsgiver vinner saken. Men arbeidstaker kan bruke dette som et argument, være uenig i gyldigheten av det framlagte materialet og på den måten vinne fram i saken.

KRONIKK I MORGEN

Asbjørn Aarnes om Emmanuel Levinas